

дянською владою. Варто зауважити, що І.Сталін поважав письменника и любляв деякі його твори. Адже саме за його наказом п'єса «Дні Турбіних» кілька разів була повернена на сцену після усунення. Але цей указ розповсюджувався лише на один театр.

Отже, долю М.О Булгакова в умовах тоталітарного режиму, який нерідко застосовував єзуїтські методи, можна цілком вважати трагічною, хоча митець і залишився в живих. При цьому йому доводилося приховувати свою духовну опозиційність і навіть найкращій свій роман писати «в стіл». З точки зору подальшого розвитку проблеми митця в умовах тоталітаризму цікавим було б провести порівняльний аналіз долі різних відомих діячів культури, у тому числі тих, хто, на відміну від М.О. Булгакова, щиро сприйняв і оспівував у своїй творчості перші революційні перетворення.

Пономарьов О.
НТУ «ХП»

НЕСТОР МАХНО: АНАРХІЯ НА ТАЧАНЦІ

Україна – одна з тих держава, де анархія – цілком реальна частина історії. Майже 2 роки на території країни проіснувало державне утворення, що позиціонувало свій устрій саме як анархічний, а ще довше велась активна діяльність самих анархістів. І, що дуже важливо, вона продовжується і зараз, являючись більш неоднозначною, ніж здається.

Довели це революційні події зими 2013-2014 рр. Так звана «анархістська сотня» брала активну участь у діяльності Майдану. Але 10 лютого 2014 року сотня була змушена його покинути через конфлікти з іншими учасниками. Через чисельність анархічних течій складно визначити основні напрямки діяльності українських анархістів. Першим кроком до розв'язання проблеми може бути аналіз формування власне українського анархізму за часів Нестора Махна.

Нестор Махно свою анархічну діяльність почав з участі в «Селянській групі анархо-комуністів», що утворилася в його рідному Гуляйполі. Скоріше за все, революційної діяльності група на меті не мала, частіше

вдаючись до розбою під прикриттям революційно-анархічних ідей. Врешті-решт Н. Махна засудили до смертної кари, згодом вирок був замінений на довічне ув'язнення у Бутирській тюрмі. Тут він опинився в одній камері з політв'язнями, в тому числі анархістами. Таким чином, тюрма стала таким собі навчальним закладом для Н. Махна.

Лютнева революція супроводжувалася масовим звільненням ув'язнених, у тому числі Н. Махна. Він відразу ж повернувся до рідного Гуляйполя, де невдовзі створив «Чорну гвардію». Вона займалася активним позбавленням майна поміщиків, буржуазії та церкви, протидіяла силам Центральної Ради. Тобто, власне кажучи, являла з себе радикально-комуністичну організацію, яка підпорядковувалася радянській владі.

В результаті такої співпраці з більшовиками Н. Махно зрозумів, що ніякої свободи для трудового народу не буде. Тому 12-16 грудня 1919 року на з'їзді Рад Гуляйпольського району ясно дав зрозуміти своє ставлення до них. З жовтня 1919 року почала існувати Вільна територія зі столицею в Гуляйполі. Симпатизуючи комуністичним ідеям, Н. Махно продовжував надавати підтримку Червоній армії, сподіваючись на розуміння та допомогу з її боку. Але розуміння він так і не дочекався – його тактика «бий білих, доки не почервоніють, бий червоних, доки не побіліють» призвела до того, що більшовики остаточно ліквідували підконтрольну Махно територію. На цьому і закінчився яскравий, але досить короткий шлях Нестора Махна як діяча українського анархістського руху. Його ідеалізовані погляди розбилися об реальність, у якій влада вільного народу перетворилась у жорстокий режим, а для анархії місця не залишилось.

Отже, діяльність Нестора Махна не досягла довгострокових успіхів саме через ідеалізований підхід до анархії в цілому. Ні тоді, ні навіть зараз людство ще не готове до успішного існування суспільства без державної влади.

Пустовойт В.
НМАУ

ДУХОВНІСТЬ ЯК УМОВА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДИНИ